

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU VŠĮ KAUNO POLIKLINIKOS ŠILAINIŲ PADALINIO ŠEIMOS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SKYRIAUS ALEKSOTO POSKYRYJE TEIKIANT PASLAUGAS TYRIMO

2020 m. lapkričio 12 d. Nr. (18)SN- 115)SP-88
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) pakartotinai atliktas tyrimas dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu, VšĮ Kauno miesto poliklinikos (toliau vadinama ir Kauno poliklinika) Šilainių padalinio šeimos sveikatos priežiūros skyriaus Aleksoto poskyryje (toliau – Poliklinika) teikiant sveikatos priežiūros paslaugas.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2020 m. birželio 10 d. sprendimu administracinėje byloje Nr. eA-2124-1062/2020 panaikino lygių galimybių kontrolieriaus 2018 m. rugpjūčio 8 d. sprendimą Nr. (18)SN-115)SP-75 „Dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu teikiant paslaugas VšĮ Kauno miesto poliklinikos Šilainių padalinio Aleksoto šeimos sveikatos priežiūros poskyryje“ ir įpareigojo lygių galimybių kontrolierių iš naujo nagrinėti skundą dėl galimos diskriminacijos, teikiant paslaugas Poliklinikoje.

2018 m. birželio 19 d. į Tarnybą su skundu kreipėsi pareiškėja¹ (toliau – Pareiškėja), turinti judėjimo negalią (jai nustatytas 20 proc. darbingumo lygis, antrojo lygio specialusis nuolatinės slaugos poreikis). Pareiškėjos globėjas 2018 m. vasario–kovo mėnesį kreipėsi į Poliklinikos registratūrą, norėdamas užregistruoti Pareiškėją vizitui pas gydytoją neurologą. Skunde nurodoma, jog Poliklinikos registratūroje dirbusi moteris atsakė, jog Pareiškėja negalės pasinaudoti Poliklinikos paslaugomis, nes į pastatą, kuriame įsikūrusi Poliklinika (Veiverių g. 45, Kaunas), neįmanoma patekti asmeniui, turinčiam judėjimo negalią. Pareiškėja nurodo, jog, siekiant gauti jai būtinas neurologo paslaugas, Poliklinikos

¹ Pareiškėjos duomenys Tarnybai žinomi.

darbuotoja pasiūlė pačiai vykti į kitą gydymo įstaigą. Pas Poliklinikos neurologą Pareiškėja nebuvo užregistruota.

2020 m. rugsėjo 28 d. el. paštu gautame skundo papildymo rašte nurodoma, jog neurologo paslaugos Pareiškėjai reikalingos dažniausiai, nes ji turi stuburo smegenų pažeidimų. Poliklinikos registratūroje Pareiškėjos tėvui buvo paaiškinta, kad „nėra galimybės su vežimėliu patekti pas gydytoją, todėl dukros neregistravo“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

Skunde nurodoma, kad arčiausiai Pareiškėjos namų esanti gydymo įstaiga yra Poliklinika. Pareiškėjos tėvas 2020 m. rugsėjo 28 d. el. pašte Tarnybai nurodė: „mes pasirinkome arčiausiai esančią gydymo įstaigą (200 m atstumas nuo namų), nes sunkus yra tokio sunkaus ligonio transportavimas. Tiek fizine, tiek finansine prasme. Neurologo atvykimas į namus negalimas, nes to nenumato įstatymas. Dukra nebuvo registruota pas neurologą ir paslauga nebuvo suteikta.“

2020 m. spalio 2 d. raštu Nr. (18)SN-115)S-535 Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Agneta Skardžiuvienė (toliau – Lygių galimybių kontrolierė) kreipėsi į VšĮ Kauno miesto polikliniką, prašydama pateikti informaciją bei atsakyti į klausimus, ar VšĮ Kauno miesto poliklinika gali patvirtinti skunde nurodytas aplinkybes; ar pastatas, esantis Veiverių g. 45, Kaunas, kuriame įsikūrusi Poliklinika, 2018 m. vasario–kovo mėnesiais buvo pritaikytas asmenims su judėjimo negalia ir asmenys, turintys judėjimo negalią, galėjo laisvai patekti į Pastato vidų bei judėti jo viduje; kokia tvarka 2018 m. vasario–kovo mėn. Poliklinikoje buvo teikiamos gydytojo neurologo paslaugos judėjimo negalią turintiems asmenims; jei minėtos paslaugos Poliklinikoje buvo teikiamos, paprašyta pateikti tai įrodančius dokumentus; ar Pareiškėjai bei kitiems asmenims su judėjimo negalia 2018 m. vasario–kovo mėn. buvo siūlomi alternatyvūs gydytojo neurologo teikiamų paslaugų gavimo būdai; jei taip, paprašyta pateikti tai patvirtinančius dokumentus; kokiais būdais Poliklinikoje 2018 m. vasario–kovo mėnesiais asmenims su judėjimo negalia buvo teikiamos paslaugos Poliklinikoje; kokiais būdais Poliklinika skelbė informaciją apie paslaugų teikimo tvarką pacientams su judėjimo negalia Poliklinikoje; paprašyta pateikti tai patvirtinančius dokumentus; ar Pareiškėja buvo 2018 m. vasario–kovo mėn. ar vėliau tais pačiais metais buvo užregistruota gydytojo neurologo konsultacijai; jei taip, paprašyta pateikti tai patvirtinančius dokumentus; jei ne, parašyta paaiškinti, kodėl.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

Tarnyboje 2020 m. spalio 20 d. gautame VšĮ Kauno miesto poliklinikos rašte Nr. S-1768(1.14.) (toliau – Raštas) nurodoma, jog Tarnybos rašte cituojamos Pareiškėjos aprašytos aplinkybės, susijusios su asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimu, registracija paslaugoms 2018 metų vasario–kovo mėnesiais. Praėjus daugiau kaip dviem metams nuo Pareiškėjas minimų įvykių, Kauno poliklinika neturi išsaugojusi jokių Pareiškėjos bendravimo su Poliklinikos personalu aplinkybes galinčių pagrįsti vaizdo, garso įrašų. Pažymima, kad Pareiškėja, įstaigos informacinės sistemos POLIS duomenimis, 2018 m. vasario–kovo mėn. laikotarpiu neurologo konsultacijai Kauno poliklinikoje (visuose padaliniuose) nebuvo registruota. Duomenų apie registraciją neurologo konsultacijai kitose sveikatos priežiūros įstaigose Kauno poliklinika neturi. Informuojama, kad Pareiškėjos teiginys, jog ji pasirinko arčiausiai namų esančią gydymo įstaigą, neatitinka Pareiškėjos prisirašymo duomenų: nuo 2017 m. gruodžio 22 d. iki 2018 m. kovo 5 d. Pareiškėja buvo prisirašiusi (*duomenys neskelbtini*) (daugiau, kaip 7 kilometrų atstumas nuo Poliklinikos Aleksoto poskyrio); nuo 2018 m. kovo 5 d. iki 2018 m. liepos 5 d. – (*duomenys neskelbtini*) (daugiau, kaip 4 kilometrų atstumas nuo Poliklinikos Aleksoto poskyrio); nuo 2018 m. liepos 4 d. iki 2019 m. birželio 3 d. – (*duomenys neskelbtini*); nuo 2019 m. birželio 3 d. iki šiol – (*duomenys neskelbtini*).

Kauno poliklinika nurodė, kad cituojami pareiškėjas atstovo teiginiai, „mes pasirinkome arčiausiai esančią gydymo įstaigą (200 metrų nuo namų), nes sunkus yra tokio sunkaus ligonio transportavimas“, kelia pagrįstų abejonių, kadangi pacientai prisirašo prie šeimos gydytojo (šiuo atveju – prie dirbančio Šilainių padalinio Aleksoto poskyryje ir jame teikiančio pirmines asmens sveikatos priežiūros paslaugas), o skundžiamasi dėl neva diskriminavimo teikiant neurologo, t. y. antrines ambulatorines asmens sveikatos priežiūros paslaugas. Pacientas turi teisę pasirinkti bet kurį antrines asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančią specialistą–konsultantą, nepriklausomai nuo to, prie kurios asmens sveikatos priežiūros įstaigos jis yra prisirašęs.

Rašte nurodoma, jog Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2020 m. birželio 10 d. sprendimu administracinėje byloje Nr. eA-2124-1062/2020 pateikė išaiškinimą, kad „(20) <...> besąlygiškas reikalavimas pritaikyti specialiesiems neįgaliųjų poreikiams turi būti vykdomas, kai šie pastatai yra statomi, rekonstruojami, remontuojami arba keičiama statinių paskirtis. Tokiais atvejais privalu vadovautis normatyvinių statybos techninių dokumentų reikalavimais. Vienas iš tokių reikalavimų pagal pirmiau aptartą Įsakymo 64 punktą – pagrindinis įėjimas į pastatą ir prieigos prie jo turi būti įrengtos taip, kad žmonėms su negalia nebūtų kliūčių savarankiškai patekti į pastato vidų; jei prie pagrindinio įėjimo yra laiptai, greta jų turi būti įrengtas nustatytų dydžių pandusas.“ Poliklinikos Šilainių padalinio Aleksoto poskyrio pastatas, Veiverių 45, Kaunas, pastatytas 1974 metais

vadovaujantis visais tuo metu galiojusiais visuomeninių pastatų statybą ir įrengimą reglamentuojančiais teisės aktais, nuo pastatymo iki 2020 metų nebuvo rekonstruotas, renovuotas ar perstatytas. Šiuo metu, o tai yra administracinėje byloje nustatytas faktas, pastatas, Veiverių g. 45, Kaunas, yra pritaikytas judėjimo negalią turintiems asmenims, nėra kliūčių į jį patekti (įrengtas pandusas) ir judėti jo viduje.

Kauno poliklinika nurodė, jog 2018 m. vasario–kovo mėnesiais gydytojo neurologo paslaugos buvo teikiamos visuose penkiuose Kauno poliklinikos padaliniuose (Dainavos, Centro, Šančių, Šilainių ir Kalniečių). 2018 m. vasario–kovo mėnesiais Kauno poliklinikoje iš viso dirbo 20 neurologų, 13,8 etatiniu krūviu. Gydytojas neurologas asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikia vadovaudamasis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2012-05-17 įsakymu Nr. V-441 patvirtintu Neurologijos ir vaikų neurologijos ambulatorinių sveikatos priežiūros paslaugų teikimo reikalavimų tvarkos aprašu (toliau – Neurologo paslaugų aprašas). 2018 m. vasario–kovo mėnesiais, atsižvelgiant į tai, kad penkios Kauno viešosios poliklinikos į vieną juridinį asmenį buvo reorganizuotos sujungiant nuo 2018 m. sausio 1 dienos, visuose Kauno poliklinikos padaliniuose galiojo juose iki reorganizacijos taikytos paslaugų kokybės procesų valdymo procedūros ir schemos. Pavyzdžiui, Šilainių padalinyje neurologo paslaugų teikimas organizuotas vadovaujantis VšĮ Šilainių poliklinikos direktoriaus 2017 m. spalio 2 d. patvirtintu Specializuotos sveikatos priežiūros centre teikiamų paslaugų valdymo procesu (KP04, pridedama). Kiti Kauno poliklinikos padaliniai vadovavosi savo (viešųjų įstaigų) patvirtintomis tvarkomis, tarptautiniais ISO standartais ir panašiai. Gydytojas neurologas, Kauno poliklinikoje teikiantis antrines ambulatorines asmens sveikatos priežiūros paslaugas, privalo vadovautis ir vadovaujasi Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. V-279 „Dėl Lietuvos medicinos normos MN 115:2005 „Gydytojas neurologas. Teisės, pareigos, kompetencija ir atsakomybė“ patvirtinimo“ patvirtinta Lietuvos medicinos norma MN 115:2005 „Gydytojas neurologas. Teisės, pareigos, kompetencija ir atsakomybė“. Pabrėžiama, kad joks teisės arba įstatymo įgyvendinamasis teisės aktas nenustato jokių išskirtinių tvarkų, sąlygų, priemonių, būdų teikti neurologo paslaugas judėjimo negalią turintiems asmenims. Neurologo paslaugų aprašo 2 punkte nurodoma, kad neurologijos ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugos gali būti teikiamos tik asmens sveikatos priežiūros įstaigos licencijoje nurodytu adresu, t. y. ši teisės norma aiškiai apriboja ambulatorinių antrinio lygio asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimą, pavyzdžiui, paciento namuose, jo globos vietoje ir panašiai.

Rašte teigiama, jog 2018 m. vasario–kovo mėn. Pareiškėja bei kiti asmenys su judėjimo negalia, kuriuos šeimos gydytojas siuntė gydytojo specialisto konsultacijai (šiuo atveju gydytojo neurologo paslaugoms), buvo informuojami apie teisę ir galimybę rinktis sveikatos priežiūros specialistą

pasirašant „Sutikimą dėl sveikatos priežiūros paslaugų teikimo“. Pareiškėjos atveju tai įrodančio dokumento pridėti negali, kadangi ji iš Kauno poliklinikos persiregistravo į kitą pirminės asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančią įstaigą. Pacientui (globėjui) prisirašius kitoje pirminės asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, jo ambulatorinė asmens sveikatos istorija (F Nr. 025/a) / vaiko sveikatos raidos istorija (F Nr. 025-112/a) perduodama minėtai gydymo įstaigai. Taip pat atkreipiamas dėmesys, jog pacientai, pasirašydami „Sutikimą dėl sveikatos priežiūros paslaugų teikimo“, patvirtina, kad yra susipažinę su Poliklinikos vidaus tvarkos taisyklėmis (patvirtintos Poliklinikos direktoriaus 2018 m. sausio 2 d. įsakymu Nr. 1 (1.2)-1, viešai prieinamas dokumentas www.kaunopoliklinika.lt, skelbiamas visose Poliklinikos registratūrose). Šios tvarkos 4.2.2 punkte nurodyta paciento teisė pasirinkti bet kurį antrinio lygio ambulatorines asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančią specialistą. Neurologo paslaugų aprašo 2 punktu aiškiai draudžiama teikti neurologo paslaugas ne asmens sveikatos priežiūros įstaigos licencijos adresu.

Pacientės globėjas buvo informuotas apie jo teisę pasirinkti antrinio lygio paslaugas teikiančią bet kurį specialistą, todėl darytina išvada, kad, neatsižvelgiant į paciento neįgalumą ar kitas savybes, Kauno poliklinika neurologo paslaugų pacientams teikti jokių kitu būdu, kaip tik teikiant jas VšĮ Kano miesto poliklinikos licencijoje nurodytais adresais, neturi teisės. Poliklinika neurologo paslaugas teikia visais savo padalinių adresais. Atkreipiamas dėmesys, kad, duomenų bazės e-sveikata.lt duomenimis, neurologo paslaugų teikimas pacientei 2018 m. vasario–kovo mėnesiais nėra fiksuotas.

Rašte pabrėžiama, jog asmens sveikatos priežiūros įstaigos veiklą, asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimą reglamentuojantys įstatymai, įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai nenumato jokių specialių arba išskirtinių asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo būdų neįgaliesiems. Kauno poliklinikoje negalią turintiems asmenims asmens sveikatos priežiūros paslaugos visiems pacientams teikiamos vadovaujantis vienodais standartais. Kauno poliklinikoje 2018 m. vasario–kovo mėn. asmenims su judėjimo negalia, prisirašiusiems prie Poliklinikos šeimos gydytojų, buvo teikiamos paslaugos namuose arba per Šilainių padalinio Pagalbos namuose tarnybą vadovaujantis KP 01 „Pirminės sveikatos priežiūros centre teikiamų paslaugų valdymo procesas“ (pridedama), o gydytojų specialistų paslaugų prieinamumas užtikrintas VšĮ Kauno miesto poliklinikos Šilainių, Dainavos, Kalniečių, Šančių, Centro padaliniuose (gydytojo neurologo paslaugų teikimas paciento namuose ar paslaugų teikimas kitais ne Kauno poliklinikos licencijoje nurodytais adresais yra draudžiamas teisės aktais). Informacija 2018 m. vasario–kovo mėn. apie paslaugų teikimo tvarką visiems pacientams, neišskiriant pacientų su judėjimo negalia, buvo skelbiama VšĮ Kauno miesto poliklinikos informaciniuose stenduose, telefonu, interneto svetainėje (nuoroda nepriedama, kadangi po

reorganizavimo, nuo 2018 m. sausio 1 d. VšĮ Kauno Šilainių polikliniką prijungus prie VšĮ Kauno Dainavos poliklinikos, įstaigos pavadinimas keitėsi į VšĮ Kauno miesto poliklinika, interneto svetainė adresu www.silainiupoliklinika.lt tapo neaktyvi). Šiuo metu informacija apie registravimąsi paslaugoms tvarką, paslaugas, teikiamas namuose, ir kita svarbi pacientui informacija yra lengvai prieinama adresu www.kaunopoliklinika.lt skiltyje „Pacientams“.

Rašte teigiama, jog Pareiškėja Poliklinikos POLIS medicininės informacinės sistemos posistemės „Paciento rezervacijos“, ambulatorinės asmens sveikatos istorijos F 025/a duomenimis, šeimos gydytojo buvo siunčiama, buvo užregistruota ir 2018 m. gegužės 16 d., rugpjūčio 8 d. lankėsi VšĮ Kauno miesto poliklinikos Šilainių padalinyje pas gydytoją vaikų neurologą (pridedami rezervacijų lapas ir gydytojo neurologo įrašai). 2019 balandžio 25 d., liepos 18 d., liepos 22 d. POLIS medicininės informacinės sistemos posistemės „Paciento rezervacijos“, ambulatorinės asmens sveikatos istorijos F 025/a duomenimis, Pareiškėja buvo užregistruota ir lankėsi pas gydytoją neurologą VšĮ Kauno miesto poliklinikos Šančių padalinyje ir 2019 liepos 18 d. ir 22 d. šio padalinio Panemunės poskyryje.

Pažymima, kad šiuo metu visuose Kauno poliklinikos padaliniuose ir poskyriuose yra įrengtos atitinkamus reikalavimus atitinkančios įvažos neįgaliesiems. Visuose Kauno poliklinikos padaliniuose yra judėjimo negalią arba specialius poreikius turintiems pacientams skirti vežimėliai judėti Kauno poliklinikos padalinio viduje, šiais vežimėliais pagal poreikį gali pasinaudoti visi Kauno poliklinikos pacientai. Visuose Kauno poliklinikos padaliniuose yra įrengti specialūs tualetai judėjimo negalią turintiems asmenims. Šiuo metu yra baigiami projektai, pagal kuriuos bus įrengti arba atnaujinti, pritaikant įvairių poreikių turintiems pacientams, liftai visuose Kauno poliklinikos padaliniuose. Taigi, per trejus metus nuo visų Kauno miesto viešųjų poliklinikų reorganizavimo į vieną juridinį asmenį visos esminės problemos dėl pacientų su negalia patekimo į Kauno poliklinikos padalinius ir poskyrius bei judėjimo Kauno poliklinikos padalinių viduje yra išspręstos.

Pažymima, kad Kauno poliklinika, vadovaujantis sutartimis su teritorinėmis ligonių kasomis, privalo užtikrinti asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimą teisinio reglamentavimo nustatyta tvarka, o teritorinės ligonių kasos turi teisę tokių paslaugų teikimą (įskaitant prieinamumą) kontroliuoti. Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos yra pagrindinė institucija, vykdanči gydymo įstaigų teikiamų paslaugų kokybės valstybinę priežiūrą, siekdama užtikrinti pacientų teisę į tinkamas paslaugas. Pacientų sveikatai padarytos žalos nustatymo komisija prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos yra pagrindinė institucija, tirianti turtinės ir neturtinės žalos asmens sveikatai dėl netinkamai suteiktų asmens sveikatos priežiūros paslaugų (taip pat ir nesuteiktų) atvejus. Asmens sveikatos priežiūros paslaugų gavimo neteisėtas

ribojimas (įskaitant ribojimus dėl rasės, tautybės, lyties, negalios ir kt.) gali būti aukščiau minėtų institucijų tyrimo objektas. Per trejus metus Poliklinika nesulaukė nė vieno skundo dėl paslaugų nesuteikimo diskriminuojant pacientą ir minėtose institucijose nebuvo tirtas nė vienas Kauno poliklinikos paslaugų nesuteikimo dėl diskriminacijos atvejis.

Įgyvendindama lygias galimybes, nepaisydama pacientės sveikatos būklės ypatumų, Kauno poliklinika pacientei sudarė vienodas sąlygas gauti tokias pačias asmens sveikatos priežiūros paslaugas, kokias suteikia kitiems pacientams. Pacientė, kaip rodo pateikiami jos registravimosi gydytojo neurologo konsultacijai duomenys, turėjo galimybę gauti neurologo paslaugas Kauno poliklinikos padaliniuose ir šia galimybe pasinaudojo, neurologo konsultacijos jai buvo suteiktos. Atsižvelgiant į tai, kad Kauno poliklinika 2018 m. vasario–kovo mėnesiais neatliko jokių veiksmų, kurie galėtų būti laikomi Lygių galimybių įstatyme nustatytų pareigų nevykdymu arba netinkamu jų vykdymu ir draudimų nesilaikymu (Lygių galimybių įstatymo 10 str.), skundas pripažintinas nepagrįstu Lygių galimybių įstatymo 29 straipsnio 2 dalies 5 punkto pagrindu.

Kauno poliklinika pateikė Pareiškėjos registravimosi pas šeimos gydytojus istoriją, duomenis apie 2018 m. gegužės 16 d. bei rugpjūčio 8 d. Kauno poliklinikos Šilainių padalinyje Pareiškėjai teiktas gydytojo neurologo konsultacijas, taip pat 2019 metais Kauno poliklinikos Šančių padalinyje teiktas gydytojo neurologo paslaugas, Kauno poliklinikoje taikytų procedūrų aprašą.

Pareiškėjos atstovas, atsakydamas į Rašte pateiktus argumentus, 2020 m. spalio 21 d. el. laiške Tarnybai nurodė, jog „neįgali mano dukra gali kreiptis į bet kurią gydymo įstaigą Kauno mieste, nesvarbu kur prirašyta. Aleksoto poliklinika priklauso Kauno miesto ligoninei. Kreipėmės į ją, ji šalia namų. Po to kai negalėjome gauti šioje poliklinikoje paslaugų pasirinkome netrukus kitą gydymo įstaigą (*duomenys neskelbtini*). Kalba eina apie Aleksoto poliklinikos neprieinamumą neįgaliesiems. Juokinga kai atstovai Kauno ligoninės rašo apie atstumus, datas. Negavo dukra paslaugų dėl jau minėtų priežasčių pasirinkome kitą įstaigą.“ Pareiškėjos atstovas teigė: „dukra transportuodavau su privačios med. pagalbos transportu, gabendavome ir vežimėlyje ir paguldytą. Nes gabenimo metu kratymo metu dukra pasijusdavo negerai. Aišku ir kainuodavo tas malonumas 50 e. Naudojomės transportavimo įmonių paslaugomis. (*duomenys neskelbtini*), (*duomenys neskelbtini*) ir (*duomenys neskelbtini*)“.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokį diskriminavimą dėl neįgalumo ir garantuoja neįgaliesiems vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis).

Konvencijos 9 straipsnyje „Prieinamumas“ įtvirtinta pareiga valstybėms, šios Konvencijos šalims, siekti, kad neįgalieji galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imtis atitinkamų priemonių, užtikrinant neįgaliesiems lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse. Šios priemonės, kurios apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir pašalinimą, *inter alia* taikomos: pastatams, keliams, transporto priemonėms ir kitokiems vidaus ir lauko objektams, įskaitant mokyklas, būstą, medicinos įstaigas ir darbo vietas; informacijos, ryšių ir kitokioms tarnyboms, įskaitant elektronines ir avarines tarnybas. Pagal 9 straipsnio 2 dalies nuostatas, valstybės, šios Konvencijos šalys, įpareigojamos imtis atitinkamų priemonių, siekiant rengti ir skleisti visuomenei prieinamų objektų ar jai teikiamų paslaugų prieinamumo būtiniausius standartus ir gaires bei kontroliuoti, kaip jie įgyvendinami; suteikti galimybę pasinaudoti įvairių pagalbininkų ir tarpininkų paslaugomis, įskaitant gidus, skaitovus ir profesionalius gestų kalbos vertėjus, kad būtų sudarytos sąlygos patekti į pastatus ir kitus visuomenei prieinamus objektus; skatinti kitokias atitinkamas pagalbos ir paramos neįgaliesiems formas, kad jiems būtų užtikrinta galimybė gauti informaciją.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių komitetas 2014 m. gegužės 22 d. Konvencijos 9 straipsnio „Prieinamumas“ Bendrojoje pastaboje Nr. 2 (toliau – Pastaba) nurodė, jog prieinamumas yra neįgaliųjų gyvenimo savarankiškai ir visapusiško bei lygiateisio dalyvavimo visuomenės gyvenime prielaida. Be fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumo neįgalieji neturės lygių galimybių dalyvauti savo visuomenės gyvenime (Pastabos 1 str.)

Svarbu, kad prieinamumo klausimas būtų sprendžiamas visais aspektais, apimant fizinę aplinką, transportą, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas. Subjektų, valdančių pastatus, transporto infrastruktūrą, transporto priemones, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas, juridinio asmens statusas ir viešasis ar privatus pobūdis nebeakcentuojami. Visuomenei tiekiamos prekės, produktai ir teikiamos

paslaugos turi būti prieinamos visiems, neatsižvelgiant į tai, ar juos / jas valdo ir (arba) tiekia / teikia valstybės institucija ar privati įmonė. Neįgalieji turėtų turėti vienodas galimybes naudotis visomis visuomenei tiekiamomis prekėmis, produktais ir teikiamomis paslaugomis taip, kad būtų užtikrintos veiksmingos bei vienodos galimybės ir gerbiamas jų orumas. Toks požiūris kyla iš draudimo diskriminuoti; prieinamumo galimybių neužtikrinimas turėtų būti laikomas diskriminacija, nesvarbu, ar kaltininkas yra viešasis ar privatus subjektas. Prieinamumas turėtų būti užtikrintas visiems neįgaliesiems, nepaisant negalios pobūdžio, neišskiriant jų jokiais pagrindais – rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitų įsitikinimų, nacionalinės ar socialinės kilmės, turto, gimimo ar kitokios padėties, teisinės ar socialinės padėties, ar amžiaus. Sprendžiant prieinamumo klausimą reikėtų ypač atsižvelgti į neįgaliųjų lyties ir amžiaus aspektus (Pastabos 13 str.).

Kadangi prieinamumas yra neįgaliųjų gyvenimo savarankiškai, kaip nustatyta Konvencijos 19 straipsnyje, ir visapusiško bei lygiateisiško dalyvavimo visuomenės gyvenime prielaida, atsisakymas pritaikyti sąlygas naudotis fizine aplinka, transportu, informacijos ir ryšių technologijomis, taip pat visuomenei prieinamais objektais ir paslaugomis, turėtų būti laikomas diskriminacija (Pastabos 23 str.).

Prieinamumas siejamas su grupėmis, o tinkamas sąlygų pritaikymas – su pavieniais asmenimis. Tai reiškia, kad pareiga užtikrinti prieinamumą yra *ex ante* pareiga. Todėl valstybės, Konvencijos Šalys, turi pareigą užtikrinti prieinamumą prieš gaudamos pavienio asmens prašymą patekti į tam tikrą vietą ar naudotis tam tikra paslauga (Pastabos 25 str.).

Konvencijos 25 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos Šalys, pripažįsta, kad neįgalieji turi teisę į aukščiausią įmanomą sveikatos lygį jų nediskriminuojant dėl neįgalumo. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi visų atitinkamų priemonių, kad užtikrintų neįgaliųjų galimybę gauti sveikatos paslaugas, atsižvelgiant į lytį, įskaitant su sveikata susijusią reabilitaciją. Pirmiausia valstybės, šios Konvencijos Šalys, įsipareigoja:

a) suteikti neįgaliesiems tokios pat pasiūlos, kokybės ir lygio nemokamas ar už prieinamą kainą sveikatos priežiūros paslaugas ir programas, kurios teikiamos ar taikomos kitiems asmenims, įskaitant seksualinės ir reprodukcinės sveikatos srities programas ir gyventojams skirtas visuomenės sveikatos apsaugos programas;

b) teikti šias sveikatos paslaugas, kurios yra būtinos neįgaliesiems būtent dėl jų neįgalumo, įskaitant ankstyvą diagnozę ir prareikusias intervencijas, ir paslaugas, skirtas kuo labiau sumažinti tolesnio asmenų, įskaitant vaikus ir vyresnio amžiaus žmones, neįgalumo tikimybę ir užkirsti tam kelią;

c) teikti šias sveikatos paslaugas kuo arčiau žmonių bendruomenių, taip pat ir kaimo vietovėse;

d) reikalauti, kad sveikatos priežiūros specialistai teiktų neįgaliesiems tokios pat kokybės paslaugas kaip ir kitiems asmenims, taip pat remiantis laisvu ir informacija pagrįstu sutikimu, *inter alia* plečiant neįgaliųjų žinias apie žmogaus teises, orumą, savarankiškumą ir poreikius per mokymą ir priimant etinius valstybinės ir privačios sveikatos priežiūros standartus;

e) uždrausti neįgaliųjų diskriminavimą teikiant sveikatos draudimo paslaugas ir gyvybės draudimo paslaugas, jei tokią draudimo rūšį leidžia nacionalinė teisė, ir pasirūpinti, kad tokios paslaugos būtų teikiamos sąžiningai ir pagrįstai;

f) užkirsti kelią diskriminuojančiam atsisakymui dėl neįgalumo teikti sveikatos priežiūrą ar sveikatos paslaugas, tiekti maistą ar skysčius.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas taip pat konstatavo, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).

Jungtinių Tautų bei Europos Sąjungos, taip pat nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriamos mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimty, apribojimai ar teikiamas pranašumas, lyginant su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį, tiesioginė diskriminacija – tai elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent ši veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y., aptariamam atveju – dėl negalios, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, neturintis šio požymio.

Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje įtvirtinta įrodinėjimo pareigos paskirstymo tvarka nagrinėjant lygių galimybių principo pažeidimo atvejus, t. y., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

2012 m. gegužės 17 d. Lietuvos Respublikos sveikatos pasaugos ministro įsakymu Nr. V-441 patvirtinto Neurologijos ir vaikų neurologijos ambulatorinių sveikatos priežiūros paslaugų teikimo reikalavimų tvarkos aprašo (toliau – Aprašas) 1 punkte nurodoma, jog neurologijos ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugos (toliau – paslaugos) – tai paslaugos, teikiamos pagal gydytojo neurologo profesinę kvalifikaciją. Vaikų neurologijos ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugos – tai paslaugos, teikiamos pagal gydytojo vaikų neurologo profesinę kvalifikaciją. Minėto Aprašo 2 punkte įtvirtinta, kad paslaugos teikiamos asmens sveikatos priežiūros įstaigose (toliau – ASPĮ), turinčiose licenciją verstis asmens sveikatos priežiūros veikla ir teikti licencijoje nurodytas asmens sveikatos priežiūros paslaugas.

2005 m. balandžio 22 d. Nr. Sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-279 patvirtintos Lietuvos medicinos normos MN 115:2005 „Gydytojas neurologas. Teisės, pareigos, kompetencija ir atsakomybė“ 9.10 punkte nurodoma, jog gydytojas neurologas privalo laikytis licencijuojamos sveikatos priežiūros specialisto veiklos sąlygų.

Iš tyrimo metu gautų duomenų nustatyta, jog 2018 m. vasario–kovo mėnesiais negalia turinčios Pareiškėjos atstovas kreipėsi į Poliklinikos registratūrą, norėdamas užregistruoti Pareiškėją gydytojo neurologo vizitui.

Nustatyta, jog poliklinikoje atsisakyta Pareiškėją registruoti gydytojo neurologo vizitui, kadangi į Poliklinikos pastatą Pareiškėja negalėtų patekti dėl jo nepritaikymo asmenims, turintiems judėjimo negalią bei besinaudojantiems neįgaliųjų vežimėliais. Dėl minėtų priežasčių Pareiškėjai pasiūlyta apsilankyti pas gydytoją neurologą kituose Kauno poliklinikos poskyriuose.

Iš Rašte pateiktų paaiškinimų nustatyta, jog gydytojo neurologo paslaugos tiriamų aplinkybių metu (2018 m. vasario–kovo mėn.) gydytojo neurologo paslaugos buvo teikiamos visuose Kauno poliklinikos padaliniuose, įskaitant ir Polikliniką, kurioje tuo metu buvo registruota Pareiškėja.

Kaip paaiškėjo iš Kauno poliklinikos pateiktų paaiškinimų bei dokumentų, gydytojo neurologo paslaugos Pareiškėjai galėjo būti teikiamos tik Kauno poliklinikos poskyriuose, t. y. pacientams fiziškai atvykstant į Kauno poliklinikos patalpas. Gydytojo neurologo paslaugos negalėjo (ir negali būti) teikiamos paciento namuose, gydytojui atvykus į namus. Kauno poliklinika pateikė tiriamų aplinkybių metu galiojusį Specializuotos sveikatos priežiūros centre teikiamų paslaugų valdymo proceso aprašymą, pagal kurio 170.1 punktą, šios procedūros paskirtis užtikrinti, kad gydytojų specialistų konsultacijos būtų valdomos ir vykėtų nustatyta tvarka. Minėta procedūra yra taikoma ambulatorinių specializuotų asmens sveikatos priežiūros paslaugų (gydytojų specialistų konsultacijų) organizavimui Specializuotos sveikatos priežiūros centre ir Poliklinikoje. Pagal šią procedūrą, Poliklinikoje gydytojų specialistų paslaugos teikiamos tik Poliklinikos patalpose, t. y. pacientui atvykus į Poliklinikos pastatą.

Kauno poliklinikos pateiktame Pirminės sveikatos priežiūros centre teikiamų paslaugų valdymo proceso aprašymo 1.1 punkte nurodyta, jog šios procedūros paskirtis – nustatyti pirminių ambulatorinių asmens sveikatos priežiūros (šėimos gydytojo) paslaugų teikimo poliklinikoje ir namuose tvarką. Minėta procedūra skirta darbuotojams, kurie teikia pirmines ambulatorines asmens sveikatos priežiūros paslaugas / yra susiję su šių paslaugų teikimu (2.1 p.). Jame aptariama tiek šėimos gydytojo paslaugų teikimo Poliklinikoje, tiek paciento gydymo namuose atvejai ir tvarka.

Taigi tiek iš Kauno poliklinikos pateikto Rašto, tiek Kauno poliklinikoje galiojusių paslaugų teikimo tvarkų turinio nustatyta, jog gydytojo neurologo paslaugos buvo teikiamos tik Poliklinikos

patalpose, kiti, alternatyvūs paslaugas teikimo būdai nebuvo taikomi (pavyzdžiui, gydytojo neurologo atvykimas į namus – to neleido galiojantys teisės aktai) ir jais Pareiškėja objektyviai neturėjo galimybės pasinaudoti.

Kaip paaiškėjo iš Kauno poliklinikos Rašto turinio, informacija, skirta pacientams su negalia dėl jų aptarnavimo būdų, alternatyvių paslaugų teikimo, pagalbos asmenims su negalia 2018 m. vasario–kovo mėnesiais Kauno poliklinikos internetiniame tinklalapyje nebuvo skelbiama.

Taigi pacientai su negalia, registravęsi Poliklinikoje, turėjo pagrindą tikėtis, kad jiems bus teikiamos visos Poliklinikos paslaugos.

Rašte išdėstyti Kauno poliklinikos teiginiai bei pateikta informacija dėl Pareiškėjos registravimo pas šeimos gydytojus istorijos nepaneigia Pareiškėjos atstovo išsakytų teiginių, jog nagrinėjamų aplinkybių metu (2018 m. vasario–kovo mėn.) Pareiškėja neturėjo galimybės gauti jai būtinų gydytojo neurologo paslaugų arčiausiai namų esančioje gydymo įstaigoje, būtent – Poliklinikoje. Pareiškėjos atstovas paaiškino, jog Pareiškėjai yra būtinos nuolatinės gydytojo neurologo konsultacijos, šį faktą patvirtina ir Kauno poliklinikos pateikti duomenys apie dažną Pareiškėjos lankymąsi pas šios srities gydytojus. Tyrimui svarbi Pareiškėjos atstovo nurodyta aplinkybė, jog Pareiškėjai nuvykti į gydymo įstaigą yra komplikauta dėl jos negalios, todėl Pareiškėjai yra svarbu gauti gydytojo neurologo paslaugas arti jos gyvenamosios vietos.

Kaip nustatyta iš tyrimo metu ištirtų aplinkybių, Pareiškėja gydytojo neurologo paslaugų Poliklinikoje negalėjo gauti dėl Poliklinikos pastato nepritaikymo asmenims su negalia, t. y. Pareiškėjos negalia buvo priežastis, dėl kurios Pareiškėja negalėjo naudotis Poliklinikos paslaugomis vienodai su visais Poliklinikos pacientais.

Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, konstatuotina, jog 2018 m. vasario–kovo mėnesiais Poliklinika sudarė sąlygas diskriminuoti asmenis su negalia medicinos paslaugų teikimo srityje dėl Poliklinikos pastato nepritaikymo. Dėl šių priežasčių konstatuotina, jog Kauno poliklinika pažeidė pareigą, įtvirtintą Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje.

Pažymėtina, jog Kauno poliklinika Rašte nurodė, jog šiuo metu Poliklinikos pastatas yra pritaikytas asmenims, turintiems judėję negalią. Kauno poliklinikos padaliniuose ir poskyriuose yra įrengtos atitinkamus reikalavimus atitinkančios įvažos neįgaliesiems. Visuose Kauno poliklinikos padaliniuose yra judėjimo negalią arba specialius poreikius turintiems pacientams skirti vežimėliai judėti Kauno poliklinikos padalinio viduje, šiais vežimėliais pagal poreikį gali pasinaudoti visi Kauno poliklinikos pacientai. Visuose Kauno poliklinikos padaliniuose yra įrengti specialūs tualetai judėjimo negalią turintiems asmenims. Kauno poliklinika nurodė, jog šiuo metu yra baigiami projektai, pagal

kuriuos bus įrengti arba atnaujinti, pritaikant įvairių poreikių turintiems pacientams, liftai visuose Kauno poliklinikos padaliniuose. Kauno poliklinikos tinklalapyje skelbiama informacija, skirta pacientams su negalia.

Atsižvelgiant į tai, jog Poliklinikos pastatas šiuo metu yra pritaikytas judėjimo negalią turintiems asmenims ir nėra kliūčių gauti Poliklinikos paslaugas, konstatuotina, jog pažeidimas yra pašalintas.

Pagal Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 29 straipsnio 3 dalies 4 punkto nuostatas, tyrimo metu ar jį atlikęs, lygių galimybių kontrolierius gali nutraukti tyrimą, kai lygias galimybes pažeidžiantys veiksmai (neveikimas) nutraukiami.

Remiantis šiomis aplinkybėmis, tyrimas dėl lygių galimybių pažeidimo nutrauktinas, pašalinus lygias galimybes pažeidžiančius veiksmus.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 17 straipsniu, 29 straipsnio 3 dalies 4 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Skundo Nr. (18)SN-115 tyrimą nutraukti, nutraukus galimą pažeidimą sudarančius veiksmus.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, Kauno poliklinikos administraciją.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė